

Bevægelse i undervisningen?

Af Mette Berndsen, Folkekirkens Skoletjeneste i Frederiksværk Provsti, og Anne-Sofie Aabenhus, Folkekirkens Skoletjeneste i Gladsaxe og Herlev

Eleverne står på gulvet. En med åbne arme, en krummet sammen, en med hænderne i håret og en fjerde ligger udstrakt på gulvet. De er gået ind i et billede – ind i en fortolkning. Nu mimer deres kroppe et udtryk, de enten genkender, eller som de uden forhåndskendskab lever sig ind i, fortolker og forholder sig til.

EN DOBBELT INDGANG

Det billede, eleverne er gået ind i, er William Blakes værk *The Body of Abel Found by Adam and Eve* (1826). Her udspiller sig et drama med sorg, vrede og fortvivlelse samtidig med, at der gemmer sig en bibelsk fortælling i værket.

Ved at mime menneskekroppene i værket får eleverne en dobbelt indgang til både sig selv og til fortællingen: De afprøver sorgens, vredens og fortvivlelsens udtryk, idet de lever sig ind i fortællingen, undersøger den og lærer den at kende. At arbejde æstetisk med krop og bevægelse på denne måde skaber et fordoblingsrum, hvor eleverne gennem indlevelse og fortolkning i værk og fortælling udtrykker sig på måder, der – når det går allerbedst – forandrer. For i den kropslige fortolkning af billedet møder de sig selv som en anden.

ET UDVIKLINGSARBEJDE OM BEVÆGELSE I UNDERVISNINGEN

Den beskrevne øvelse er en del af undervisningsprojektet »Kan man forstå med kroppen?« Forløbet er udviklet og afprøvet i nogle folkekirkelige skoletjenester som det første i en række af projekter, hvor bevægelse står centralt som metodisk greb. Bevægelsesformerne spænder

bredt fra fagter og håndtegn over cirkeldans, kreativ dans, bodystorm og tableau vivant til forum-teater, dramaøvelser og kampsport.

Bevægelsesprojekterne fra de folkekirkelige skoletjenester er beskrevet i et udviklingsarbejde lavet sammen med lektor på læreruddannelsen Metropol Peter Green Sørensen og kan læses på www.bevægelseiundervisningen.dk

»Vi arbejder ud fra tanken om, at vi som mennesker ikke har en krop, men at vi er vores krop, og at det er den kropslige væren i verden, der også skaber rammerne for forståelse og afstedkommer mening og sammenhæng.«

AT TÆNKE MED KROP OG HOVED

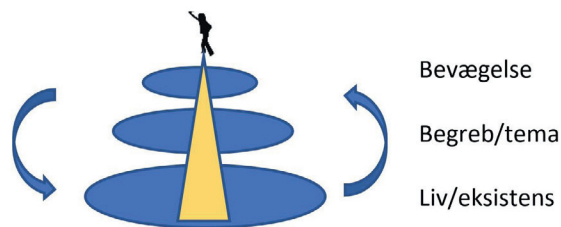
I udviklingsarbejdet er udgangspunktet kropsfænomenologisk. Det vil sige, at vi arbejder ud fra tanken om, at vi som mennesker ikke har en krop, men at vi er vores krop, og at det er den kropslige væren i verden, der også skaber rammerne for forståelse og afstedkommer mening og sammenhæng. Gennem kroppen erfarer vi verden, og livet er så at sige lejret i kroppen som geologiske lag af sansninger, følelser, handlinger og tanker, der udgør en væsentlig del af vores tolkning af verden. Nogle gange oplever vi alle, at vores viden ligger som vaner i kroppen – og ikke er noget, vi sådan helt kontrollerer med ord eller sproglig hukommelse – fx når vi kun kan huske vores koder med fingrene, eller når minder vælter ind over os i bestemte situationer og får os til at agere på måder, vi ikke umiddelbart kan forklare.

I en undervisningssituation fungerer bevægelse som et andet sprog, der aktiverer en tavs viden, som ellers ikke er tilgængelig, fordi den ligger lagret i kroppen. I rækken af bevægelsesforløb har vi gennemgående brugt bevægelsen som et indbygget prisme til forståelse af et fagligt stof og af livet.

»At forstå med kroppen«

© Folkekirkens Skoletjeneste

Figuren består af tre ringe: Bevægelse, Begreb/tema, Liv/eksistens. Den illustrerer, at den fortolkende bevægelse brugt i undervisningen er som en lyskegle, der kaster lys over eller skærer et snit ind i et givent undervisningstema. Gennem bevægelse udtrykker kroppen sig om et tema på baggrund af det liv, der er blevet levet og af de erfaringer, der er lagret i kroppen. Disse artikulerer sig i relation til tematikken. Pilene viser, at en kropslig fortolkning af et begreb som håb, livsmod eller sorg kaster lys på eksistensen, og at eksistensen og erfaringer af vilkår i livet også former bevægelsen. Pilene går begge veje.

TEORETISK FUNDAMENT

Foruden inspirationen fra kropsfænomenologien v. Maurice Merleau-Ponty har den pædagogiske filosofi med John Dewey været afgørende for den måde, vi i udviklingsarbejdet forstår kropslig læring og erfaring på. Ifølge Deweys pragmatisme opnår mennesker viden og erkendelse, når de oplever verden, rører ved ting og indgår i relationer. Hos ham er det »learning by doing«, og kroppen står centralt som den, vi erfarer verden med og dermed også lærer igennem. Kroppen og bevægelsen er således vores mulighed for at (be)gribe vores omgivelser.

Da det religionsfaglige felt som bekendt ikke alene kan begribes i konkrete, men i høj grad også beskæftiger sig med abstraktioner, har vi inddraget en tredje teoretiker, som beskæftiger sig med menneskets forestillingsevne, dets fornemmelser, anelser og refleksioner. Det er idéhistoriker og dr.theol. Dorthe Jørgensen, der har inspireret til det æstetiske erfaringsbegreb, vi griber til. Når den æstetiske erfaring kommer på spil i et pædagogisk felt, er opgaven at skabe

et rum, hvor man med en opmærksomhed på sansningen, skaber erfaringer og refleksion. Det kræver et rum for fordybelse, og en fælles sprogliggørelse af det, man oplever, som kan være med til at gøre erfaringen til erkendelse. Konkret kan det gøres ved at lade eleverne beskrive – mundtligt eller skriftligt – de intendede kropslige udtryk, de viser for hinanden: Hvad vil kroppen udtrykke? Hvad hvis man går dybere ned i knæ eller knejser med nakken, hvilket udtryk fremkommer da? Det kan gøres ved sammen med eleverne at afprøve kroppens bevægemuligheder og derved dvæle ved betydningen af et vink med lillefingeren, et spring i luften eller en stillestående figur, der udtrykker et menneskeligt grundvilkår som eksempelvis sorg, håb, kærlighed eller ensomhed.

KAN MAN SÅ FORSTÅ MED KROPPEN?

Vi har med udviklingsprojektet hverken kunnet eller villet vise, at eleverne ved inddragelse af bevægelse lærer mere, bedre eller hurtigere. Men ud fra en række kvalitative interviews og deltagerobservationer er der grund til at mene, at eleverne oplever at bevægelse i undervisningen:

- åbner for indlevelse i et fagligt stof
- skaber andre typer af viden, forståelse og erkendelse, fordi kroppen formulerer tanken, før den formuleres i ord
- bringer mange stemmer ind i rummet, fordi kroppene »taler«, når de er på gulvet sammen
- skaber et større frirum til elevernes medbestemmelse over undervisningen
- skaber opmærksomhed på hinanden, der optimalt set bidrager til elevernes dannelse ind i fællesskabet
- afkræver mod og giver mod, fordi hver enkelt må stå tydeligt frem med sin krop i rummet

»Der skal samklang mellem krop og hoved, når det »hele menneske« skal vokse og forme sig, og det er oplagt, at vi som undervisere er med til at træne kroppens sprog gennem opmærksomhed på sansningen, erfaringen og refleksionen i kroppen.«

KROP JER IND I UNDERVISNINGEN

Med benene placeret på et fundament af kropsfænomenologi og æstetisk filosofi er det bemærkelsesværdigt, hvor lidt opmærksomhed kroppens sprog får i både kirken og i skolen! For hvis man mener, at kroppen går forrest i enhver situation og relation, og at den altid tænker med gennem sansning, følelse, fornemmelser og anelsesfuld erfaring, er det meningsfuldt at lade både elever og os voksne træne vores opmærksomhed på egne og andres kropslige udtryk.

Der skal samklang mellem krop og hoved, når det »hele menneske« skal vokse og forme sig, og det er oplagt, at vi som undervisere er med til at træne kroppens sprog gennem opmærksomhed på sansningen, erfaringen og refleksionen i kroppen.

Inspiration til bevægelse i undervisningen:

FORMÅL: Gør dig klart, hvad dit formål er:

Hvorfor vil du bruge bevægelse? Hvad er det for et indholdsmæssigt spørgsmål, du vil indkredse med bevægelsen?

RUM: Skab et rum for bevægelsen. Lys, musik, temperatur er med til at sætte rummet.

OPVARMNING: Tænk din egen »opvarmnings-koreografi« igennem. Den behøver ikke at være avanceret, men den er en måde at hilse på hinanden på og skabe en tryk ramme. Man kan fx. varme op ved at stå spredt ud over gulvet – enten i en rundkreds eller med ansigterne samme vej. Slå let på kroppen fra isse til fod og tilbage igen som en måde at vække kroppen på. Hop, ryst, skær ansigter, stræk kroppen igennem.

EGEN DELTAGELSE: Deltag selv på gulvet.

At bruge kunstbilleder som bevægelsesgenerator kan skabe ekspressive og vedkommende øvelser.

Kunstbillederne er i sig selv en beskrivelse, fortolkning eller en indlevelse i en menneskelig situation eller en fortælling. Denne fortolkning kan mimes direkte eller bringes et nyt sted hen, hvor fortolkeren fabulerer videre ved hjælp af sin sansning og indlevelse.

Et forslag til en øvelse: Sæt billedet i bevægelse ved at vise, hvordan det så ud »før«, »under« og »efter«, at billedet blev malet.

Forslag til videre læsning

Engel, L. mf. (red.) (2006): *Bevægelsens poetik. Om den æstetiske dimension i bevægelse.* Museums Tusculanums Forlag.

Jørgensen, Dorte (2018): »Hvad er æstetik?« *Æstetik og Pædagogik.* Akademisk Forlag.

Jørgensen, Dorte (2012): »Den æstetiske tilgang.« *Religionslærerens Håndbog II. Eksistensen*

Sørensen, Peter Green (2018): »Bevægelse i skolens undervisning og dens betydning for læring – med afsæt i religionsfaget«: <https://www.bevægelseiundervisningen.dk>